

Gaandeweg God ontdekken

viering van Aswoensdag Huis van Dominicus Utrecht - woensdag 2 maart 2022

Inleiding

Tot een week geleden maakten wij ons op om weg te trekken uit de bevingenheid en de angst die ons in de greep had gekregen tijdens corona en gedurende de veertigdagentijd die vandaag begint wilden wij opnieuw op weg gaan om God te leren kennen. Iets wat op lente leek kondigde zich aan, zelfs iets wat op bevrijding leek. Maar wat liep het anders! Van een wereld in de greep van een pandemie zijn wij terecht gekomen in een continent in de greep van oorlog en geweld. Onze samenleving is niet langer in lockdown, maar onze steden worden gebombardeerd en meer dan een half miljoen van onze mensen zijn op de vlucht gejaagd. Alsof zij materiaal zijn, alsof huizen en steden materiaal zijn, alsof onze wereld materiaal is dat naar willekeur kan worden ingezet om welk doel dan ook te bereiken.

Vooruitkijkend naar deze veertigdagentijd, denkend aan de tocht die wij ook dit jaar weer beginnen om God te leren kennen zoals Hij zich in de geschiedenis van Jezus laat kennen gingen de laatste dagen meermaals Jezus' woorden door mij heen die Hij sprak nadat Hij op de berg voor het oog van zijn leerlingen door God in het licht was gezet – we lezen dat verhaal traditiegetrouw op de tweede zondag van de veertigdagentijd –: 'Knoop goed in je oren wat Ik jullie nu zeg: de Mensenzoon zal worden uitgeleverd en valt in de handen van mensen' (Lc. 9,44). Dat is de God die wij zullen leren kennen, een God die zich toont in een mens die worden uitgeleverd in de handen van ander mensen, een God die zich laat uitleveren in de handen van mensen. Zo wordt het wel al direct heel serieus, deze Aswoensdag: willen we deze God leren kennen, of zeggen we met Petrus: 'God bewaar U, Heer, dat mag U niet overkomen' (Mt. 16,22), waarmee wij eigenlijk zeggen: dat willen we niet dat ons overkomt. Verbondenheid, lotsverbondenheid is mooi, maar het moet niet te gek worden!

Vandaag worden wij opgeroepen om ons tot deze God te keren die lotsverbonden is tot het uiterste, als het moet tot en met de dood, en om ons af te keren van alles – wat dan ook – dat ons daarvan afhoudt. Want uiteindelijk is het deze God die ons het leven geeft, nieuw leven, in alle omstandigheden telkens weer nieuw leven.

gelezen: Genesis 12, 1-5

gezongen: Psalm 33

Overweging

1.

De vader van alle gelovenden, zo wordt Abraham genoemd door de apostel Paulus (Rom. 4,11). Omdat Hij simpelweg deed wat de Ene hem gezegd heeft. We hebben het gehoord: 'Ga weg uit je eigen land en ga weg van je familie; Abram deed wat de Heer gezegd had. Hij ging weg uit Charan'. Weg uit alles wat voor hem veilig en vertrouwd voelde, weg uit alles wat vertrouwd en veilig was. Eenmaal weg kon hij nergens meer op rekenen. Dat God Abram belooft goed te zijn voor de mensen die goed voor hem zijn en de mensen te zullen straffen die hem slecht behandelen, dat veronderstelt dat beide soorten er zullen zijn. Van tevoren valt niet te voorspellen wie wat zal blijken. Toch vertrouwt Abram erop dat er genoeg mensen zullen zijn die goed voor hem zullen willen zijn. Vol vertrouwen verwachtte hij de Ene die zich zijn hulp zal tonen in de mensen die zich inzetten om voor hem goed gezelschap willen zijn, en zijn schild in de omstandigheden die hem beschutten en verwelkomen.

Bij Abram wordt ons nergens verteld dat hij sputterde en 'ja maar'-de, zoals later Mozes dat zou doen als God hem roept. Zelfs als hij zijn enig kind lijkt te moeten opgeven, het liefste

wat hij heeft en teken dat God zijn belofte nakomt en hem inderdaad tot een groot volk zal maken, zelfs dan komt er uit zijn mond niets anders dan: 'Hier ben ik' (Gen. 22,1). 'Mij geschiede na uw woord', zou Maria veel later zeggen als de engel haar namens God vraagt alles te zetten op die ene belofte: 'Bij God is niets onmogelijk' (Lc. 1,37-38). Abraham en Maria, vader en moeder van alle *pisteuontoon*, allen die geloof en vertrouwen hebben en die daarop varen.

2.

Dat is in hun geval op geen enkele manier naïef, niet gebaseerd op het idee dat hen niets kan en niets zal overkomen, dat de moeilijkheden zie andere treffen aan hen voorbij zullen gaan. Het meest verbazende van Abraham is misschien wel dat er nergens staat dat hij zich bewapent, dat we nergens lezen hoe hij denkt zich de vreemdelingen waartussen hij terecht zal komen zo nodig van het lijf te kunnen houden. Vijf verzen nadat wij opgehouden zijn te lezen, wordt verteld dat er een hongersnood in het land komt en Abram naar Egypte gaat om in ieder geval nog eten te hebben, maar waar Sarai hun leven niet zeker zijn (Gen. 12,10-11). De God waar de Bijbel over spreekt houdt niet vrij van problemen maar maakt steeds weer vrij te midden van problemen. Deze God schermt zijn volk niet af van alle andere volkeren, maar vraagt ze een eigen weg te gaan te midden van de andere volken. Een weg van kwetsbaarheid en vertrouwen, ook al weten wij dat er alle reden is voor wantrouwen en dat het daarom niet onlogisch is zo onkwetsbaar mogelijk te willen zijn. Maar wie onkwetsbaar wil zijn wentelt zijn kwetsbaarheid op anderen af. Vandaag worden we uitgenodigd dat niet te doen, om net als Abram onze kwetsbaarheid te accepteren, niet bang te zijn om onze kwetsbaarheid nog te vergroten als dat de weg blijkt naar ware vrijheid.

Terwijl ik nadacht over wat ik vanavond hier zou zeggen, kreeg ik via de e-mail de tekst toegestuurd van een preek die de Tsjechische priester en theoloog Tomáš Halík komende zondag in Praag hoopt te houden. Halík, die ik in allerlei opzichten als een geestverwant beschouw, zegt daarin dat het Askruisje, dat de levende herinnering is aan onze kwetsbaarheid, de christelijke initiatie, het christelijke inwijdingsritueel is tot volwassenheid. Ieder jaar weer moeten wij volwassen worden, leren en inzien en ons werkelijk realiseren en voelen dat kwetsbaarheid hoort bij het leven, hoort bij het leven met en in God. Het Bijbelse scheppingsverhaal vertelt dat de mens een paradox is. Genomen uit het niets, uit het stof der aarde, wordt zij of hij door Gods geest tot leven gewekt. Alleen God kan vormloze stof die in een oogwenk door de wind wordt weggeblazen een vorm, een gezicht en een betekenis geven zodat de mens, kwetsbaar en eindig, door de kracht van Gods geest een beeld en uitdrukking wordt van Gods vrijheid en creativiteit. Maar wanneer mensen misbruik maken van het geschenk van vrijheid, wanneer zij zichzelf inkapselen in het omhulsel van hun egoïsme, naar hun overtuiging om hun kwetsbaarheid te beschermen, maar in feite door zich af te sluiten van het blazen van Gods geest – in theologische taal wordt deze zelfopsluiting 'zonde' genoemd, verduidelijkt Halík – vallen zij terug in het niets. Vandaar dus: 'Trek weg uit uw land, uw stam en ouderlijk huis, naar het land dat Ik u zal aanwijzen'; een andere manier is er niet om volwassen kinderen van God te worden.

3.

Wij worden, zegt Halík, steeds opnieuw verleid tot egoïsme, afstandelijkheid en het dwaze geloof dat we nog steeds okay zijn. Tijdens de coronapandemie deden wij zoveel mogelijk of het leven gewoon doorging zodat we als het straks voorbij zou zijn zoveel mogelijk zouden kunnen doen alsof er niets gebeurd was. Ook nu kunnen wij opnieuw zo veel mogelijk doen alsof het leven gewoon doorgaat. We kunnen zelfs proberen onszelf ervan te overtuigen dat ons deel van Europa de missie heeft om dat andere deel, waar in onze fantasie dan al het geweld en de doodsdreiging vandaan komt, uit te schakelen en buiten te sluiten, zodat ons leven eindelijk en definitief veilig en zuiver wordt en blijft.

Het zal niet werken: het zal ons definitief doen terugkeren tot het stof waaruit wij zijn gemaakt. Het is onze roeping ons met de wereld te verbinden, er midden in onze weg en ons

verblijf te zoeken, in alles kwetsbaarheid en onzekerheid, in het geloof dat daar en zo, en alleen daar en zo, het ons gegeven zal worden om te leren uit en in en met het stof van de aarde op te staan.

Zo lezen wij het in het evangelie volgens Lucas:

Evangelielezing Lucas 10,1-9

Erik Borgman, lekendominicaan